

2025

JAARVERSLAG

Stichting Sobibor

COLOFON

Stichting Sobibor, mei 2026

S: www.sobibor.org / www.sobibor.nl

E: info@sobibor.org

F: www.facebook.com/stichtingsobibor

X: x.com/sticht_sobibor

L: linkedin.com/company/stichting-sobibor

I: instagram.com/stichting_sobibor

B: bsky.app/profile/sobibor.org

T: threads.net/@stichting_sobibor

Y: youtube.com/@Stichting_Sobibor

linktr.ee/sobibor

Bankrekening: NL03 INGB 0003 3025 25 t.n.v. Stichting Sobibor te Amsterdam

BIC/Swift: INGBNL2A

KvK-nummer: 11044675

Bestuur december 2025:

Christine Gispén-de Wied, voorzitter

Bernolf Kramer, secretaris

Marijke Sterman-Vleeschdraager, penningmeester

Petra van den Boomgaard

Sophie Bots

Naomi Koster-Levie

Menno Visser

Tekst: Stichting Sobibor, tenzij anders vermeld

Redactie: Bernolf Kramer

Vormgeving: Stichting Sobibor

Fotografie: Stichting Sobibor, tenzij anders vermeld

Omslag: foto Scholieren- en Verdiepingsreis in Sobibor, september 2025

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van Stichting Sobibor of de desbetreffende fotograaf.

INHOUD

- 4 - Voorwoord
- 6 - Herdenkingsreis
- 7 - Verdiepingsreis
- 9 - Scholierenreis
- 13 - Herdenkingen
- 17 - Activiteiten en nieuws
- 26 - Podcast
- 27 - Communicatie
- 28 - Bestuurlijke zaken
- 29 - Financiën

VOORWOORD

Beste donateurs en geïnteresseerden,

Ook dit jaar bieden we u weer met plezier ons digitale jaarverslag 2025 aan!

Het was een jaar waarin Sobibor vaak in het nieuws was. Boeken, een podcast en een prachtige film werden gelanceerd. U kunt hierover uitgebreid lezen in dit jaarverslag.

Een van de hoogtepunten was de landelijke scholierenreis die dit jaar voor het eerst plaatsvond.

Kleinschalig en educatief goed voorbereid gingen we met 12 scholieren uit 4 provincies op reis in een constructie waarbij we zorgden voor een kruisbestuiving tussen de scholieren en docenten van de verdiepingsreis; een bijzondere formule die we vasthouden. De landelijke scholierenreis is ook een mooie aanvulling op de Internationale Jeugdconferentie die al zoveel jaren door de provincie Gelderland georganiseerd wordt. Helaas kon die reis afgelopen jaar niet doorgaan vanwege onrust bij de grens van oost Polen. ‘Je leert er meer van dan van je geschiedenisboeken op school’, is wat we van alle leerlingen terugkrijgen; deze impact vertaalt zich naar de prachtige eindproducties die leerlingen na afloop presenteren. Wat we hiermee doen, leest u verderop in dit jaarverslag.

Blij waren we met het Nationaal plan versterking Holocausteducatie van de overheid. Hierdoor kunnen we ons als stichting met onze specifieke kennis nog beter aansluiten bij al die instanties en organisaties die zich hiermee bezighouden. Samen staan we sterker om Holocausteducatie voor het voetlicht te brengen en er lessen uit te trekken voor de maatschappij van vandaag. De spiegel is nooit ver weg.

De Rachel Borzykowskipenning ging dit jaar naar Gerton van Boom van uitgeverij Verbum. Zijn Holocaust Bibliotheek is meer dan indrukwekkend!

Onze herdenking aan de rand van het Vondelpark op 1 juni was weer bijzonder. De boodschap van onze spreker Jaïr Stranders dat je moet blijven luisteren naar de ander, ook als het onderwerp schuurt of moeilijk is, nemen we ons ter harte.

Dit en meer is te vinden in dit jaarverslag en met wederom een woord van bijzondere dank aan mijn medebestuurleden en onze extra vrijwilligers, zeg ik ‘wij hopen u ook dit jaar weer ergens bij een van onze activiteiten te ontmoeten’.

Met hartelijke groet,

Christine Gispen-de Wied, voorzitter

HERDENKINGSREIS 2025

Eind mei 2025 reisden we met een groep naar Sobibor om stil te staan bij de geschiedenis en de herinnering levend te houden.

Onder hen waren ondermeer nabestaanden van slachtoffers en studenten van

University College Utrecht, die betrokken zijn bij het interviewproject van Stichting Sobibor.

Drie deelnemers delen hun persoonlijke ervaringen en indrukken van deze reis.

Hun verhalen getuigen van de kracht van herinnering, de impact van ontmoetingen, en de waarde van blijvende betrokkenheid.

VERDIEPINGSREIS 2025

Kennismakingsdag

Ter voorbereiding op de Verdiepingsreis waren we dit jaar weer welkom bij het Goethe Instituut aan de Herengracht in Amsterdam. Na de lunch bezochten we het enige Stolpersteine-atelier buiten Duitsland.

Ter afsluiting wandelden we richting het Namenmonument en het monument 'Schaduwkade'. Onderweg stonden we stil bij enkele huizen, die betrekking hadden op de Tweede Wereldoorlog en met name de holocaust.

Verdiepingsreis

We waren met 22 deelnemers, onder wie acht docenten. Twee van hen geven geschiedenis op de pabo van de Hogeschool Rotterdam.

Bijzonder aan deze week waren de volgende twee toevoegingen. Op de dag van het bezoek aan Belzec gingen we eerste langs bij het plaatsje Jozefow. In de bossen rond dit dorpje zijn meer dan duizend Joden vermoord door een politiebataljon dat bestond uit relatief oude mannen, die vaak een gezin hadden. Christopher Browning heeft over hen zijn bekende boek 'Doodgewone mannen' geschreven. Centraal in het boek staat de vraag: Hoe kan het dat mannen, die niet per sé te boek staan als fervent nazi toch massamoordenaar kunnen worden? Met andere woorden: hoe word je dader? Niet alleen de bossen, maar ook het dorpje met haar gerenoveerde synagoge (nu een bibliotheek) en de goed bewaarde joodse begraafplaatsen hebben we bezocht.

De tweede toevoeging was op de dag dat we Treblinka bezochten. Normaalgesproken deden we dan Siedlce aan, maar vanwege praktische overwegingen wilden we een andere plaats bezoeken en dat werd Mińsk Mazowiecki. Daar bezochten we het getto, een tijdelijke gevangenis (nu een school) en de joodse begraafplaats. Die dag en bij de voorbereiding kregen we hulp van een lokale gids.

Bespiegelingen van één van de deelnemers

Otto Nelemans: “Interessant is om te zien hoe er op de diverse plaatsen met de schuldige grond is omgegaan. Belzec is nu één groot indrukwekkende monument. De architectuur is functioneel waar het gaat om te imponeren. De bezoeker voelt zich nietig voelen, waarbij de stilte zeker helpt en wij als groep een sterkere verbondenheid gevoeld moeten hebben. Ik in ieder geval wel. IJzersterk geregisseerd door Alwin en Menno, die daar twee door merg en been gaande fragmenten lieten voorlezen. De tekst van Sara aan haar zoon en voor het lopen naar de binnenplaats het verhaal van Rudolf Reder. In complete stilte liepen we achter elkaar door de Schlauch.

Voor mij het meest aangrijpende moment van de reis, want onverwacht en rond een monument dat zijn weerga niet kent. En dat in de nabijheid van een plaatsje, waar iedereen wist wat er gaande was. Ik wil graag nog eens benadrukken hoe goed ik de vondst van het voorlezen van de getuigenissen door leden van onze groep vind.”

 [Lees de bespiegeling van Otto op onze website.](#)

Subsidie

Na jarenlange subsidie is er een einde gekomen aan hun ruimhartige financiële bijdragen. We bedanken daarom extra de NS en Stichting Laméris Foundation voor hun subsidie aan ons Docentenprogramma.

Goed doel:

steun ons docentenprogramma Stichting Sobibor kan voor duizend euro een Nederlandse docent meenemen met de achtdaagse Verdiepingsreis.

U kunt het docentenprogramma altijd steunen door middel van een donatie. Geef u dan wel duidelijk aan dat het voor het docentenprogramma is, dan wordt het als zodanig geormerkt. Idee: Adopteer een leraar! Viert u een jubileum en vraagt u geld aan uw familie en vrienden voor een goed doel?

Wellicht dat ons docentenprogramma een goed doel is?

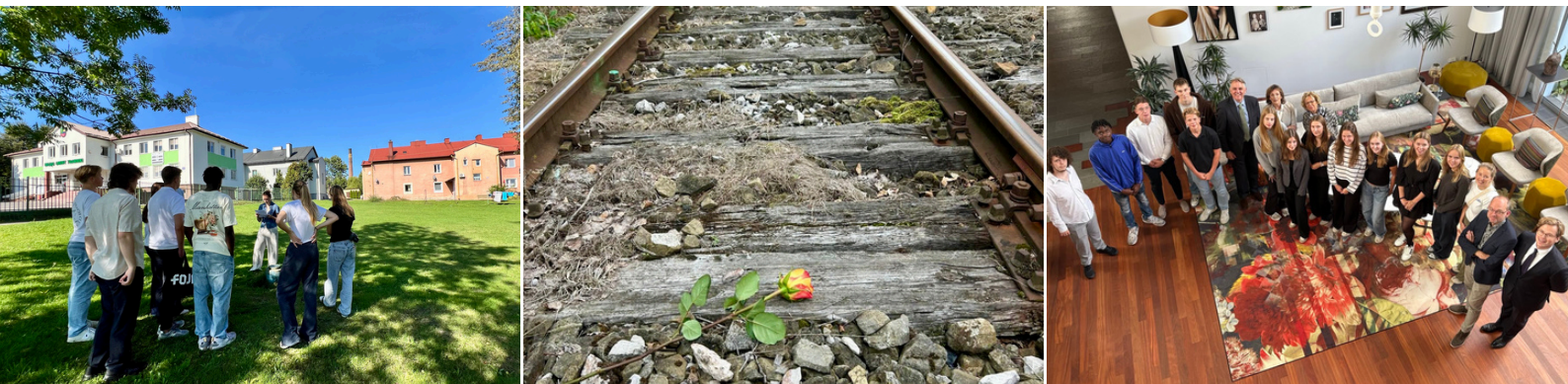
SCHOLIERENREIS 2025

Introductie

In september 2025 organiseerde Stichting Sobibor de eerste scholierenreis naar Oost-Polen. Deze reis is in het leven geroepen om de actieve participatie van jongeren rondom thema's als oorlog, (on)vrijheid, discriminatie en polarisatie te activeren, en de kennis over de Holocaust en specifiek Aktion Reinhard en vernietigingskamp Sobibor te vergroten.

Aan de eerste editie van de scholierenreis namen twaalf bovenbouwscholieren uit vier verschillende provincies deel. Zij kwamen uit Groningen, Gelderland, Zuid-Holland en Zeeland. Voor deelname aan deze reis stuurden de scholieren allen een motivatie. In deze motivatie kwam niet alleen duidelijk naar voren waarom zij het belangrijk vonden om deel te nemen, maar ook hoe zij de opgedane kennis en inzichten onder hun generatiegenoten zouden gaan verspreiden. Hiermee wilde Stichting Sobibor vanaf de start al sturen op een duurzame impact van de reis en ambassadeerschap van jonge mensen voor de stichting en haar doelen.

Voorbereiding

In juli 2025 heeft Stichting Sobibor een startbijeenkomst voor de deelnemende scholieren georganiseerd. De scholieren kregen een introductie in Aktion Reinhard en vernietigingskamp Sobibor. Hierbij was specifieke aandacht voor de 10 stappen tot genocide van Stanton, die hen leren begrijpen hoe uitsluiting, vervolging en moord stap voor stap tot stand kwamen, en nog steeds kunnen komen. Hiermee werd een basis gelegd voor de scholieren om het verleden, waar zij nog veel over zouden gaan leren, te kunnen verbinden aan hedendaagse vormen hiervan.

Omdat Stichting Sobibor in haar verhalen en activiteiten niet alleen aandacht besteedt aan de slachtoffers, maar juist ook aan de daders en omstanders van Aktion Reinhard, werd dit ook in de scholierenreis geïntegreerd. Voorafgaand aan de reis kozen de scholieren op basis van persoonlijke verhalen een dader en een slachtoffer om mee richting Oost-Polen te reizen. Zo konden zij de vele nieuwe kennis en context die zij tijdens de reis opdeden, waarin het vaak over niet te bevatten gebeurtenissen en aantallen gaat, persoonlijk maken. Ook kregen zij bij aanvang van de reis een persoonlijk reisdagboek met reflectievragen en opdrachten die hen kon helpen om na te denken over wat zij tijdens de reis zagen, voelden en leerden.

Dit reisdagboek kon de scholieren helpen bij het vormgeven van een creatief eindproduct dat zij twee maanden na de reis, op de terugkomdag, moesten opleveren, waarin hun ervaringen inzichten en boodschap aan de samenleving verwerkt moest worden. Hierbij moesten zij tenminste één van de twee perspectieven (dader- of slachtofferschap) of één van hun twee historische personen kiezen. Het eindproduct diende een persoonlijk en krachtig verhaal te worden, dat ook een plek kon krijgen op bijvoorbeeld hun school of bij herdenkingen.

Programma

De studiereis begon in Warschau, waar de Nederlandse ambassadeur de scholieren ontving voor een gesprek over de complexe relatie van Polen met zijn Holocaustverleden. Een rondleiding door de voormalige getto-wijken bood vervolgens de nodige historische inleiding.

In Lublin en het nabijgelegen concentratie- en vernietigingskamp Majdanek werd de impact van uitsluiting pijnlijk tastbaar. De barakken en gaskamers maakten een onuitwisbare indruk op de groep. De reis vervolgde richting Wlodawa en het oude treinstation, om uiteindelijk aan te komen in Sobibor. Hier vond een gezamenlijk herdenkingsmoment plaats met de deelnemers van de Verdiepingsreis, waarbij namen werden voorgelezen en ervaringen tussen jong en oud werden gedeeld. De dag werd afgesloten met een aangrijpende voorstelling in de Grodzka Gate – Teatr NN.

De laatste dagen stonden in het teken van de rollen van daders en omstanders. Bezoeken aan Trawniki (opleidingskamp voor bewakers) en het getto van Izbica gaven diepte aan deze perspectieven. De reis eindigde bij het Joods Historisch Instituut in Warschau.

Reflectie en Verantwoordelijkheid

Het was een intensieve reis waarin de mechanismen van Aktion Reinhard centraal stonden. Naast het herdenken van de slachtoffers, reflecteerden de scholieren op hoe uitsluiting vandaag de dag de maatschappij binnensluipt. De reis versterkte hun besef van de eigen verantwoordelijkheid om actief te blijven staan voor medemenselijkheid.

Teugkomdag en resultaten

In november 2025 kwamen we met de groep samen in het Nationaal Holocaustmuseum. De scholieren presenteerden hun creatieve eindproduct, waarin zij hun reiservaringen moesten verwerken. De eindresultaten op de terugkomdag toonden het succes van de reis aan. De producten toonden niet een pure reproductie van opgedane kennis, maar juist een diepgaand begrip van de mechanismen achter uitsluiting, vervolging en genocide en de wens om hedendaagse vormen hiervan aan te kaarten en tegen te gaan. Voorbeelden van eindproducten waren een zelf ontworpen monument voor de vermoorde vrouwen in Sobibor, een kunstwerk over Aktion Reinhard, een spoken word over dader- en omstanderschap en een zelfgeschreven lied over de Aktion Reinhard-kampen. Stichting Sobibor is zeer tevreden met deze eerste editie van de scholierenreis.

Een aantal van de behaalde resultaten op korte termijn zijn:

- Door gesprekken met provincies en andere mogelijke stakeholders heeft Stichting Sobibor extra bekendheid gegenereerd voor de organisatie en de belangrijke maatschappelijke thema's waar de organisatie zich mee bezighoudt. Het verspreiden van de resultaten via verschillende kanalen, waaronder het docentenmagazine van het Nationaal Comité 4 en 5 mei, kan deze bekendheid verder uitbreiden.
- De gekozen insteek voor de reis biedt mogelijkheden om gereproduceerd te worden door andere organisaties, zoals excursies en studiereizen. Dit kan de bekendheid van Aktion Reinhard, vernietigingskamp Sobibor en aandacht voor de hierbij horende maatschappelijke thema's vergroten en de lange termijn impact van de reis versterken.
- De insteek van de reis heeft ervoor gezorgd dat de door de scholieren gecreëerde eindproducten via verschillende wegen verspreid kunnen worden en een breed publiek aan kunnen spreken. Er kan bijvoorbeeld door de jongeren op herdenkingen worden gesproken, kunstwerken en optredens kunnen in de school of op andere lokale plekken getoond worden. Hierdoor kan een jonge generatie zich laten zien en van zich laten horen, wat kan helpen om het herdenken van de Tweede Wereldoorlog en specifiek de Holocaust ook voor jongere generaties aansprekend te houden.

Financiën

De scholierenreis 2025 is mogelijk gemaakt door subsidies van de provincies Gelderland, Zeeland en het Ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

HERDENKINGEN BIJGEWOOND DOOR BESTUURSLEDEN

- 26 januari**   **Nationale Holocaust Herdenking in Amsterdam**
Christine Gispen-de Wied, Naomi Koster-Levie
- 6 april**   **Struikelstenen Jules Schelvis en Rachel Borzykowski in Amsterdam**
Christine Gispen-de Wied, Naomi Koster-Levie, Bernolf Kramer, Marijke Sterman-Vleeschdraager en Menno Visser
- 19 april**   **Bevrijding Kamp Amersfoort**
Christine Gispen-de Wied, Marijke Sterman-Vleeschdraager
- 2 mei**   **Onthulling beeld Han Hollander in Deventer**
Christine Gispen-de Wied, Menno Visser
- 4 mei**   **Nationale Herdenking in Amsterdam**
Bernolf Kramer
- 15 juni**   **Herdenking Kindertransporten Vught**
Christine Gispen-de Wied, Bernolf Kramer, Naomi Koster-Levie en Marijke Sterman-Vleeschdraager
- 21 oktober**   **Struikelsteen Jozeph Jacobs in Castricum**
Menno Visser

Sobibor Herdenking

Stichting Sobibor hield op 1 juni 2025 voor de vierde keer in haar bestaan een herdenking bij het gedenkteken bij de ingang van het Vondelpark in de Van

 Eeghenstraat in Amsterdam. Dit gedenkteken – een spiegel van hetzelfde formaat als het bordje met de tekst ‘Voor Joden verboden’ – bevindt zich op de plek waar destijds dit bordje hing.

In een indrukwekkende herdenking, omlijst door muziek, getuigenissen en theater, keken we niet alleen terug – maar ook in de spiegel. Want herdenken is niet alleen herinneren, het is ook erkennen, bevragen en doorgeven.

Voorafgaand aan de herdenking speelde het Drentse theatergezelschap Garage TDI hun voorstelling ‘Achter de facade’. In deze voorstelling worden verhalen verteld van mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Kamp Westerbork gevangen zaten en uiteindelijk in Sobibor werden vermoord.

De herdenking zelf begon met een woord van welkom door de Voorzitter van

 Stichting Sobibor, Christine Gispén-De Wied. In haar welkomstwoord – verwelkomde en introduceerde zij Jaïr Strandérs (filosoof, theatermaker Theater na de Dam, dien in zijn toespraak woorden gaf aan wat soms nauwelijks te bevatten is. Tess Sluijs, Oscar Visser en Isabelle Schröter, die ieder een getuigenis lazen en Mirjam van Dam en Ed Boekee die voor de muzikale omlijsting van het programma zorgde. Als afsluiting van de bijeenkomst werden er steentjes gelegd bij het monument. Na afloop was er gelegenheid tot napraten in het Blauwe Theehuis in het Vondelpark.

Op deze mooie zonnige zondagochtend kwamen er zo’n 150 belangstellenden naar de herdenking. Maandag 1 juni 2026 zal deze Sobibor herdenking opnieuw plaatsvinden. Wij zullen u daar uiteraard in onze nieuwsbrieven over berichten

Kindertransporten Vught

Op 15 juni 2025 vond op het buitenterrein van NM Kamp Vught de jaarlijkse herdenking van de Kindertransporten plaats, die wordt georganiseerd door NM Kamp Vught in samenwerking met Stichting Sobibor. Op 6 en 7 juni werden bijna 1300 Joodse kinderen met een of beide ouders gedeporteerd naar Sobibor in bezet Polen, en daar vermoord.

Toespraken & gedicht

[Toespraak](#) van Jeroen van den Eijnde, directeur Nationaal Monument Kamp Vught.

[Toespraak](#) van Christine Gispén, voorzitter Stichting Sobibor.

[Toespraak](#) van Selma en Esther Huffener, kleinkinderen van Lotty Huffener-Veffer (1921-2018), één van de initiatiefnemers van het kindermonument.

[Gedicht](#) van Emma van der Voort en Lizz Gelinck, Jeugddorpsdichters van Vught.

[Een terugblik in foto's staat hier.](#)

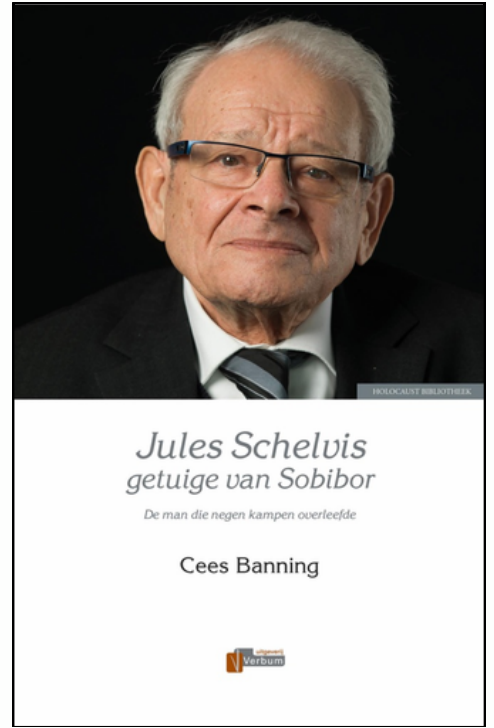
Foto: Jan van de Ven

ACTIVITEITEN EN NIEUWS

Biografie van Jules Schelvis – getuige van Sobibor

In het afgelopen jaar verscheen de indrukwekkende biografie Jules Schelvis - getuige van Sobibor. De man die negen kampen overleefde, geschreven door Cees Banning. Waar Jules Schelvis wereldwijd bekend werd als de kroniekschrijver van Sobibor, belicht dit boek nu ook de voorheen minder bekende jaren van zijn leven: van zijn Amsterdamse jeugd tot zijn onvermoeibare strijd om de slachtoffers een gezicht te geven.

Op 8 april, overhandigde de auteur het eerste exemplaar aan Marianne Schelvis, de dochter van Jules. Dit gebeurde in het Nationaal Holocaustmuseum, precies 80 jaar nadat Jules in 1945 door Franse troepen werd bevrijd uit Kamp Vaihingen. Met dit levensverhaal blijft de missie van Schelvis voortleven: het transformeren van diepe persoonlijke pijn naar een collectieve historische verantwoordelijkheid.

[Terugblik op onze website..](#)

‘Interview’ met Jules Schelvis

In het tijdschrift Kleio nummer 6 stond een uniek 'zelfportret' van Jules Schelvis, dat is gebaseerd op een vragenlijst van Marcel Proust. Omdat Jules de antwoorden zelf nooit heeft kunnen invullen, kroop zijn biograaf Cees Banning in dit artikel in zijn huid. Menno Visser stelde de vragen. Het indrukwekkende interview belicht niet alleen hoe Schelvis negen kampen en een dodenmars overleefde, maar toont ook een deel van zijn persoonlijkheid, zijn liefde voor muziek en zijn diepe humanistische overtuigingen.

[Lees hier het artikel.](#)

Blijven geloven in de mens

Biograaf kruipt in de huid van Jules Schelvis

Op 8 april 2025 werd in het Holocaust Museum in Amsterdam de biografie van Jules Schelvis gepresenteerd. Op deze dag was het laatste jaar geleden dat hij door het Franse leger werd bevrijd uit het kamp Vaihingen bij Stuttgart. Jules Schelvis (1921-2016) was een van de overlevenden van de Holocaust en een getuige van de industriële moord op zes miljoen Joden. Hij wist zich boven het lijden te verheffen en als wij man weer iets van het leven te maken.

Cees Banning, auteur van het boek, vertelt over zijn ontmoeting met Jules Schelvis. Hij beschrijft hoe hij door de verhalen van Schelvis werd geïnspireerd om zijn biografie te schrijven. Banning is al sinds de middelbare school gefascineerd door de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en de kampen hebben gezien. Tijdens zijn werk als verslaggever voor NPO's Historie en de Kansen ontdekte hij het lot van bevolking van een dorp in het noorden van Polen. Jules Schelvis heeft zelf

hulperi tussen 1942 en 1943 meeklinkt. In de oorlog wilde hij zijn leven als dokter weer op moeten de oppervlakte en ontdekte hij dat hij 1941 met in het verzet ging. Hij beschreef zijn eigen tocht langs de kampen in Brussel en Zwitserland. Hij was een medelidende maar Schelvis en gaf wat vele televisie interviews en talloze lezingen. Hij werd bekend als 'de man die negen kampen overleefde'. Hij herinnert de in de kampen overleefde.

Honderd en veertig jaar na de Tweede Wereldoorlog. Het was voor zijn portret kwam uit het tijdschrift Kleio. Dit is op gebaseerd op de vragenlijst van Marcel Proust. Schelvis' antwoorden hebben ook de rest van zijn leven in 1947 deelde tegenwoordig. Het doet van het interview in een door middel van vragen in korte tijd de lezer een beeld te geven van de persoonlijkheid van de getuigde. Schelvis zelf wilde de antwoorden niet in, maar in dit artikel geeft biograaf Banning antwoord op de vragen die Schelvis gestaan van kamers hebben. Schelvis' leven was niet alleen een reis van de negen kampen, maar ook de reis van een mens die probeert om zijn leven te maken van een dodelijke overleving. Maar men was ook een deel van zijn persoonlijkheid en zijn overleving met het leven na 8 april 1945.

Wat is uw huidige levenswijze? Ik denk dat Jules Schelvis een man was die gelukkig met de wereld was. Hij was een man die de wereld zag als een plek die vol was met mogelijkheden. Hij was een man die de wereld zag als een plek die vol was met mogelijkheden. Hij was een man die de wereld zag als een plek die vol was met mogelijkheden. Hij was een man die de wereld zag als een plek die vol was met mogelijkheden.

Noem hun namen

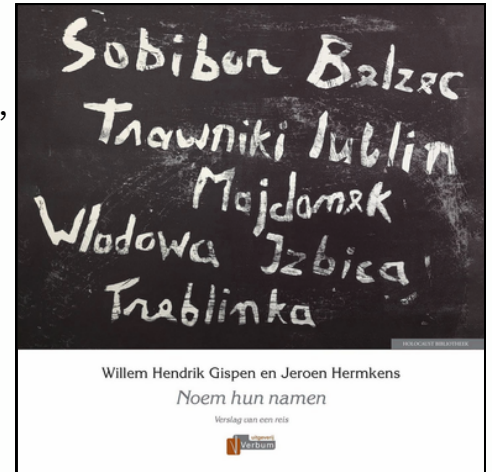
In 2023 bezochten Willem Hendrik Gispen en Jeroen Hermkens, samen met deelnemers van de verdiepingsreis, de voormalige nazi vernietigingskampen van Aktion Reinhard.

In hun boek *Noem hun namen* delen ze hun persoonlijke ervaringen en emoties tijdens deze indrukwekkende reis.

Gispen, emeritus hoogleraar, en Hermkens, beeldend kunstenaar, combineren woord en beeld om de

herinnering aan de miljoenen vermoorde Joden levend te houden.

Met krachtige beelden en aangrijpende verhalen brengen ze de verschrikkingen van de Holocaust dichterbij, van de gaskamers in Majdanek tot de afscheidsbrieven in Belzec.

Struikelsteen Jozeph Jacobs

Op 21 oktober is in Castricum een struikelsteen gelegd voor Jozeph Jacobs. Het idee van de massale opstand komt mede uit zijn koker. Jacobs heeft de opstand zelf niet meegemaakt. Op basis van geruchten over een opstand vroegen de nazi's wie een opstand voorbereidde.

Jacobs zou toen een stap naar voren hebben gezet. Hij moet vervolgens verschrikkelijk gemarteld zijn, maar heeft zijn kaken op elkaar gehouden. Met als gevolg dat tientallen Nederlanders en hij als represaille werden

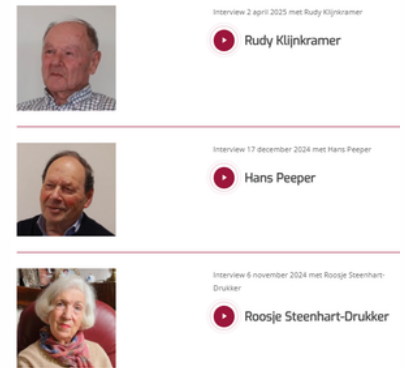
vermoord. Omdat Jacobs de Poolse en Russische verzetsleiders in het kamp niet heeft aangewezen, konden zij op 14 oktober de meest succesvolle opstand in een SS-kamp ontketenen.

De struikelsteen werd gelegd in de stoep voor het huis in de Nuhout van der Veenstraat 40 in Castricum. Rosanne

Kropman en Rabbijn Spiero spraken de vele toegestroomde buurtbewoners en geïnteresseerden, waaronder twee afgevaardigden van de marine, toe. Menno Visser was aanwezig namens Stichting Sobibor.

Interview project

Sinds september 2020 interviewen studenten van het University College Utrecht in samenwerking met Stichting Sobibor eerste generatie nabestaanden van slachtoffers van Sobibor. Het oorlogsverhaal en de impact van de oorlog worden op video vastgelegd en zijn daarmee beschikbaar voor familie en vrienden. Enkele interviews zijn met toestemming van betrokkenen op onze [website](#) te bekijken. In 2025 werden drie interviews vastgelegd op video.

Standbeeld van Han Hollander

Op vrijdag 2 mei is het standbeeld van Han Hollander bij het stadion van Go Ahead Eagles onthuld. Hollander was een Joodse volksjongen, geboren op 5 oktober 1886 in Deventer. In 1902 richtte hij samen met wat vrienden Go-Ahead op. Govert van Brakel sprak over Han Hollander naar aanleiding van zijn boek over hem. Hierna kreeg bestuurslid Menno Visser het woord. Hollander werd op 9 juli 1943 samen met zijn vrouw Leentje Hollander-Smeer in Sobibor vermoord. Visser: “Laat daarom dit standbeeld ook een symbool zijn voor de democratische rechtsstaat, waar eerlijkheid en rechtvaardigheid hoog in het vaandel staan, en waarin vrij wordt geleefd.”

Rachel Borzykowski penning 2025 voor Gerton van Boom

Met zijn niet-aflatende inzet brengt Gerton van Boom, de initiafnemer achter de Verbum Holocaust Bibliotheek, verhalen aan het licht die niet vergeten mogen worden. Voor zijn bijzondere bijdrage aan de herinnering aan de slachtoffers van Sobibor ontving Gerton van Boom de Rachel Borzykowski penning 2025.

Op onze [website](#) leest u het verhaal achter deze bijzondere onderscheiding, en over de betekenisvolle rol die Gerton van Boom speelt

De Echo's van Sobibor - Let's Say Goodbye to the Night

Op 28 november 2025 owas de Nederlandse première van de documentaire 'Let's Say Goodbye to the Night' in het Nationaal Holocaustmuseum in Amsterdam.

De documentaire is een vervolg op het werk van Jules Schelvis, die in de jaren tachtig twaalf deelnemers aan de opstand in kamp Sobibor interviewde.

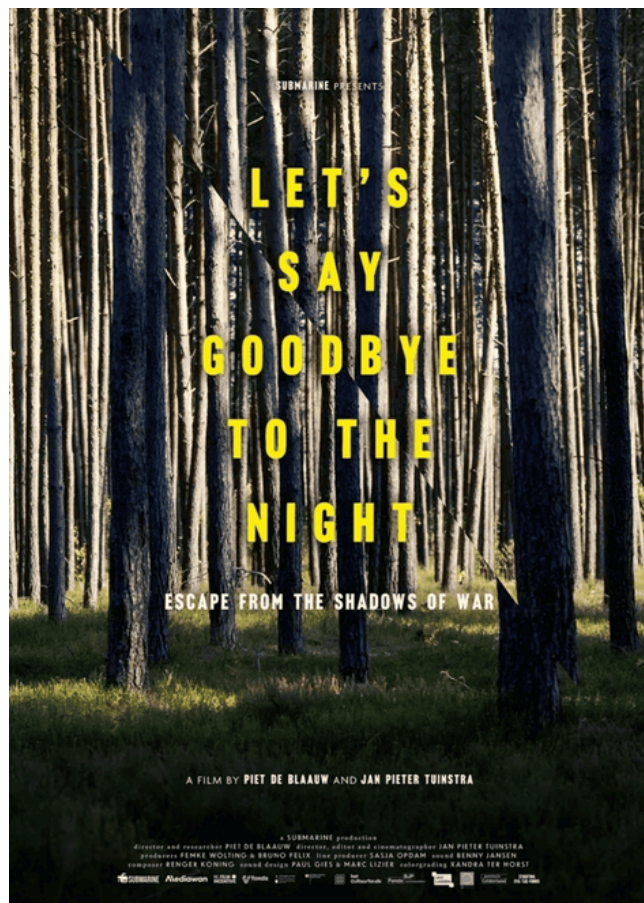
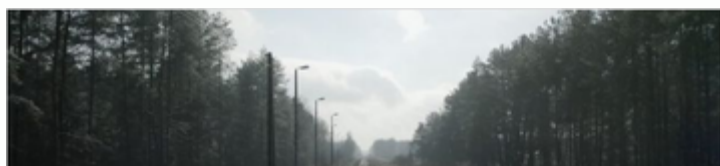
De documentaire is een indringend verhaal over de moed van de opstandelingen en hun lange strijd om een nieuw leven op te bouwen in de schaduw van een onvoorstelbaar verleden. De film laat zien hoe de overlevenden en hun nakomelingen in verschillende delen van de wereld omgaan met hun gedeelde geschiedenis.

Nabestaanden in Amerika, Oekraïne en Israël reflecteren op het leven van de overlevenden. De gruwelen van het vernietigingskamp, de organisatie achter de opstand en de manier waarop de trauma's van de Holocaust doorwerken in het nu. Ook voor de nabestaanden is Sobibor nooit ver weg.

De vertoning werd gevolgd door een nagesprek met de makers van de documentaire, Piet de Blaauw en Jan Pieter Tuinstra, en enkele hoofdpersonen, waaronder Rena Blatt (dochter van Thomas Blatt) en ons oud-bestuurslid Jetje Manheim.

Mis deze unieke gelegenheid niet.

BNNVARA maakte met Submarine de driedelige serie Echo's van Sobibor als een bewerking van de film Let's Say Goodbye to the Night.

NCAB

De Werkconferentie Holocausteducatie geeft gevolg aan het Nationaal Plan

Versterking Holocausteducatie, dat in 2024 werd gepubliceerd. Daarin is de ambitie uitsproken om de kennis van de Holocaust onder Nederlanders te versterken.

Stichting Sobibor is één van de ongeveer 15 maatschappelijke organisaties, zoals de Anne Frank Stichting, Kamp Vught en Kamp Westerbork, die meedoet en -denkt aan het op de kaart zetten van de holocausteducatie.

In 2025 deed Stichting Sobibor mee aan de landelijke campagne 'Leer over de Holocaust' om aandacht te vestigen op het belang van Holocausteducatie. In de maand januari werd extra ingezet op aandacht voor en verdieping in (de geschiedenis) van antisemitisme, de Holocaust en Joods leven in Nederland, en geprobeerd om hiermee zoveel mogelijk mensen en plekken te bereiken.

Meer informatie op de website leeroverdeholocaust.nl.

De kansen voor Stichting Sobibor liggen in het versterken van haar netwerk.

Tegelijkertijd zijn de Verdiepings- en de Scholierenreis één van de pijlers van het Nationaal Plan Versterking Holocausteducatie. Het bezoeken van authentieke locaties is een belangrijk middel om de kennis over de holocaust aan de volgende generaties door te geven. De Verdiepingsreis bezoekt deze locaties in de regio Lublin, daar waar de 'kern van de holocaust' zich heeft afgespeeld. De stichting hoopt met name via docenten deze locaties in het klaslokaal te krijgen.

Op 9 april 2025 vond de tweede Werkconferentie Holocausteducatie plaats in Den Haag. Beleidsmakers, docenten, experts, studenten en wetenschappers kwamen samen om te spreken over het versterken van het Holocaustonderwijs in Nederland.

Beeld: ©NCAB

De 19 treinen naar Sobibor

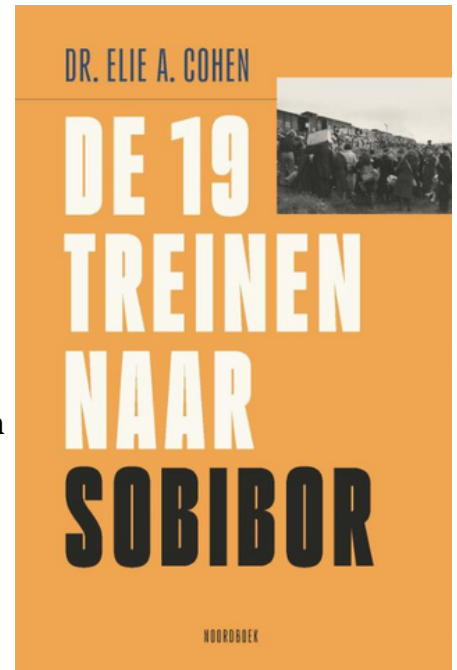
In april vond in de Synagoge van Groningen een bijzondere boekpresentatie plaats: de heruitgave van Dr. Elie Aron Cohens indrukwekkende studie over de jodenvervolging en het vernietigingskamp Sobibor:

De 19 treinen naar Sobibor.

Oorspronkelijk verschenen in 1979, geldt dit werk als een van de meest gedetailleerde Nederlandse onderzoeken naar deze zwarte bladzijde uit de geschiedenis.

De heruitgave is een waar eerbetoon aan Elie Cohen, pionier in de beschrijving van het vernietigingskamp Sobibor, waar ook na de oorlog hij niet van gehoord had.

De heruitgave werd geredigeerd, geactualiseerd en van nieuwe toelichtingen voorzien door zijn zoon, Dan Cohen. Met groot respect voor het oorspronkelijke werk brengt hij nieuwe inzichten aan het licht, die de historische context verdiepen en de relevantie van het boek voor volgende generaties versterken.

Struikelstenen - Stolpersteine

In Amsterdam werden vijf Stolpersteine geplaatst voor de familie Schelvis. Omringd door familie en vrienden stonden we stil bij hun levens en het onbeschrijfelijke verlies dat de Shoah bracht.

Ook op andere adressen in Nederland werden in 2025 Stolpersteine geplaatst voor hen die in Sobibor zijn vermoord. De stenen maken hun levens blijvend zichtbaar in het straatbeeld – als tastbare herinnering én als waarschuwing

voor toekomstige generaties.

Jules Schelvis Jongerenprijs

Stichting Sobibor reikt jaarlijks de Jules Schelvis Jongerenprijs uit. Het motto van Jules Schelvis 'jullie moeten deze verhalen verder vertellen' wordt hiermee geëerd. Jules Schelvis richtte zich vooral op jongeren om de verhalen over de vernietigingskampen door te vertellen. Immers, de nieuwe generatie is de toekomst, zij kan zorgen voor een betere wereld door in gesprek te gaan over uitsluiting, discriminatie en onverdraagzaamheid.

De prijs is in 2025 toegekend aan leerlingen van het Ravensberger Gymnasium Herford voor 'Schule ohne Rassismus' én aan Isabelle Schröter voor 'Waar waarheid wankelt'.

De prijswinnaars ontvingen de prijs op 12 oktober tijdens Sobibor: verzet en hoop 2025. De jury bestond uit Ellen Jansen, vertegenwoordiger van de provincie Gelderland, Jeroen van den Eijnde, directeur NM Kamp Vught, Oscar Visser, oud-winnaar van de prijs, en Maarten Eddes, oud-voorzitter Stichting Sobibor.

[Lees hier het juryrapport.](#)

Sobibor: verzet en hoop 2025.

Tijdens de jaarlijkse bijeenkomst 'Sobibor: Verzet en Hoop. De opstand die geschiedenis schreef' op zondag 12 oktober 2025 in het Verzetsmuseum in Amsterdam presenteerde Stichting Sobibor de zevendelige podcastserie De Stilte van Sobibor, met verhalen van overlevenden, nabestaanden en experts.

Karliën Metz heette als nieuwe directeur van het Verzetsmuseum iedereen welkom. Podcastmakers Patty-Lou Middel-Leenheer en Richard Grootbod vertelden over hoe ze anderhalf jaar aan de documentaireserie hebben gewerkt, samen met onze stichting en welke bijzondere verhalen ze hebben gehoord en verwerkt in de podcast.

Bij de productie van deze serie werden tot nu toe onbekend gebleven foto's besproken van vernietigingskamp Sobibor, afkomstig uit het Centraal Archief van het Ministerie van Defensie van de Russische Federatie.

Hoewel de beelden al in 2018 werden ontdekt, zijn ze tot nu toe onbekend gebleven. Tijdens de bijeenkomst gingen Erik Schumacher (NIOD), Bernolf Kramer (Stichting Sobibor) en Richard Grootbod (Podcastmaker) hierover met elkaar in gesprek onder leiding van Menno Visser.

Ben Oranje deed een spoken word, net als in de podcast.

Meer informatie op onze [website](#):

In Trouw stond op 13 oktober 2025 een artikel naar aanleiding van het verschijnen van de podcast *De Stilte van Sobibor*..

Vernietigingskamp Sobibor bleef langer overleind dan gedacht

Russische foto's | Zeventien foto's die in de vergeetheid waren geraakt, tonen dat de nazis de sporen van Sobibor na de gevangenenopstand van 1943 toch niet volledig uitwisten.

Eva Stam
redactrice binnenland

Serviergoed, kunstledematen, baren, een wachthuisje bij de ingang van het voormalige vernietigingskamp Sobibor, ondersterven van kindervagens op het terrein. Deze gruwelijke overblijfselen staan op foto's van Sobibor, gemaakt door de Russen toen ze het voormalige kamp terrecht bezochten na de bevrijding van het bezette Polen.

En dat is opmerkelijk, omdat de heersende gedachte is dat het kamp de nog overleind stonden, staan op beelden.

De foto's werden al in 2008 ontdekt in het Centraal Archief van het Russische ministerie van Defensie en vrijgegeven door de Russen tijdens de herdenking van 75 jaar na de opstand in Sobibor. Ze maken deel uit van documenten die in juli 1944 zijn opgesteld door Russische journalisten die met het Sovjetleger meereiden om de middeven van de nazi's vast te leggen. Wie de precieze foto's is, valt niet meer te achterhalen.

Overlevenden
Desondanks kregen de beelden nauwelijks aandacht. Pas enkele jaren later maakte Kramer op de foto's tijdens zijn onderzoek naar de geschiedenis van overlevenden van het kamp.

Hij ging ervan uit dat de beelden al bekend waren en sloeg geen alarm, maar bij het maken van de podcast *De Stilte van Sobibor* kwamen de foto's opnieuw ter sprake. Tot zijn verbazing bleek zelfs het

Ruim 170.000 Joden vermoord, onder wie 34.000 Nederlanders

uit van documenten die in juli 1944 zijn opgesteld door Russische journalisten die met het Sovjetleger meereiden om de middeven van de nazi's vast te leggen. Wie de precieze foto's is, valt niet meer te achterhalen.

De opstand in Sobibor
Vernietigingskamp Sobibor lag in Oost-Polen. Tussen 1942 en 1943 vermoordden de nazis er zo'n 170.000 Joden. Vanuit kamp Westerbork werden ruim 34.000 Nederlandse Joden naar Sobibor gedeporteerd. Op 14 oktober 1943 kwamen driehonderd gevangenen in opstand. Ze doodden een aantal SS'ers en wisten te ontsnappen naar de omringende bossen. Bij een daarop ingeslede kloppicht kwam een groot aantal van hen om het leven. Ongeveer zestig overleefden uiteindelijk de oorlog. Na deze opstand besloten de nazis het kamp te sluiten. De achtergebleven gevangenen werden vermoord.

De foto's tonen dat de Sovjets al vroeg de restanten van de gruweligheden van Sobibor zagen, maar zelfs foto's van maakten, maar hier verder weinig mee deden. Daardoor werden de foto's bijvoorbeeld ook geen bewijzen in processen tegen SS'ers, zegt Kramer.

"Na de bevrijding van de Twe-

Nobelprijs voor de Econ

De Nobelprijs voor de Econonderzoekers die aantoonde voortdurende economische g

Nobelprijs voor on

aanhoudende ecc

Waarvoor is deze Nobelprijs?
"In het grootste deel van de menselijke geschiedenis bleef de levensstandaard van generatie op generatie hetzelfde", zegt het Nobelprijcomité. "Economische groei was gemiddeld nul en stagnatie de norm." Tot tweehonderd jaar geleden. Via gebeurde er toen? De winnaars zagen vanaf de industriële revolutie een 'oneindige cyclus' op gang komen van technologische innovatie en wetenschappelijke vooruitgang. Die verklaart volgens hen de stabiele en opvallend constante groei, en onze toegenomen welvaart. De prijs wordt uitgereikt voor onderzoek naar de voorwaarden die deze innovatie mogelijk maken, en de rol die de overheid en bedrijven daarin spelen.

Wie ontvingen deze prijs?
Die wordt gedeeld door drie onderzoekers. Joel Mokyr, in 1945 in Londen geboren, groeide op in Israël en ontdekte zijn wetenschappelijke carrière in de VS. Hij deed als historisch econoom veel onderzoek naar de industriële revolutie en legde onder meer bloot dat innovatie succesvol is als een maatschappij openstaat voor nieuwe ideeën.

De Franman Philippe Aghion en de Canadees Peter Howitt bouwden een wijdvendend model van het begrip creatieve destructie. Die term komt voort uit het werk van vroegere grote economen en draait om voortdurende vooruitgang: zo worden technologieën en producten steeds vaker vervangen door nieuwe innovaties. Aghion en Howitt bouwden modellen die laten zien wat werkt als het gaat om innoveren in innovatie, en hoe continue vernieuwing beïnvloed kan worden, bijvoorbeeld in de vorm van een patent.

Hoe zien we het resultaat van dit onderzoek terug in de maatschappij?

De Wereldoorlog was dit niet het verhaal dat de Sovjets naar buiten gingen brengen. De noem van het Sovjetleger ging voor op de Jodenvervolgving", legt Kramer uit. Het Jzieren Goudjins en de focus op Auschwitz hebben er mede voor gezorgd dat Sobibor in de vergeetheid raakte.

Ursula Stern keerde terug om verstopte kostbaarheden op te graven in Sobibor

de Wereldoorlog was dit niet het verhaal dat de Sovjets naar buiten gingen brengen. De noem van het Sovjetleger ging voor op de Jodenvervolgving", legt Kramer uit. Het Jzieren Goudjins en de focus op Auschwitz hebben er mede voor gezorgd dat Sobibor in de vergeetheid raakte.

Nederlandse massagraaf
Een bijzonder detail op de foto's is de aanwezigheid van drie overlevenden van Sobibor, onder wie de Nederlandse Ursula Stern. Zij is samen met Selma Wijnberg en Jules Schelvis een van de acht Nederlandse overlevenden van het kamp. Van de 41.000 Joden die vanuit Nederland naar Sobibor werden gedeporteerd, vonden er ruim 34.000 hun dood, waarmee het na Auschwitz het grootste Nederlandse massagraaf is. Volgens haar dochter keerde Stern na de opstand terug naar Sobibor, vermoedelijk om kostbaarheden op te graven die Joodse dwangarbeiders daar hadden verborgen.

Buurtbewoners hebben het kamp vermoedelijk volledig afgebroken. In gretigverklaringen staat dat mensen onder andere restanten sloopten en hout meenamen.

Toch zijn het niet de eerste foto's van Sobibor. In 2009 ontdekten een Duitse hobbyhistoricus foto's gemaakt door SS'er Johann Niemann. De "vernietigingsexperts" van het kamp had twee fotoalbums met 94 foto's, onder meer van het kamp, na gelaten aan zijn familie.

Podcast De Oorlog Verklaard, seizoen 1, aflevering 22

Deze aflevering gaat over het vernietigingskamp Sobibor en het verhaal van Selma Wijnberg. Christine Gispens-de Wied vertelde bij het monument in het Vondelpark waar alles begon met een simpel bordje: "Verboden voor Joden" over Aktion Reinhard, het kamp en het unieke verhaal van één van de twee Nederlandse overlevenden van de opstand.

Pocket Casts

S1 E22 - October 8, 2025

#22 Ontsnapt uit vernietigingskamp Sobibor - Het verhaal van Selma...

De Oorlog Verklaard

0:00 / 0:00

#22 Ontsnapt uit vernietigingskamp Sobibor - Het verhaal van Selma Wijnberg

De Oorlog Verklaard

DEZE VROUW OVERLEEFDE SOBIBOR

Watch on YouTube

PODCAST *DE STILTE VAN SOBIBOR*

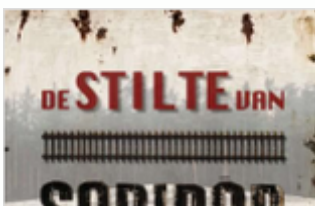
In een tijd waarin de laatste ooggetuigen ons ontvallen, is het vinden van nieuwe vormen om de geschiedenis van Sobibor door te geven essentieel. In 2025 hebben we met trots een grote stap gezet in onze digitale strategie door de lancering en verspreiding van onze podcast: 'De stilte van Sobibor' en de internationale tegenhanger 'The Silence of Sobibor'.

De podcast is een productie van Audiodroom Podcastproducties in samenwerking met Stichting Sobibor. Makers Patty-Lou Middel-Leenheer en Richard Grootbod werkten anderhalf jaar aan de serie, die verhalen vertelt over het weinig bekende kamp Sobibor.

De kracht van het persoonlijke verhaal

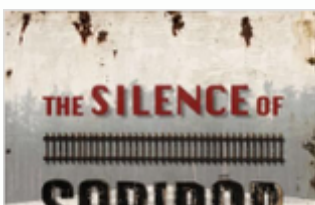
Met de podcast hebben we getracht de gelaagdheid van het kamp en de nasleep ervan tastbaar te maken. Audio biedt een unieke vorm van nabijheid; door de stemmen van nabestaanden, historici en de reconstructie van getuigenissen van overlevenden, brengen we de luisteraar naar de plekken waar woorden vaak tekortschieten.

De podcast dient niet enkel als historisch archief, maar als een levend monument. Het stelt ons in staat om de mechanismen van uitsluiting en de moed van het verzet onder de aandacht te brengen bij een publiek dat we via traditionele herdenkingen moeilijker bereiken, waaronder de jongere generaties, die de grootste groep luisteraars vormt.

De Stilte van Sobibor

Luister naar het verhaal over Sobibor. Het vernietigingskamp waar ruim 34000 Nederlandse Joden tijdens de tweede wereldoorlog de dood vonden, maar

The Silence of Sobibor

Listen to the story of Sobibor. The extermination camp where more than 34,000 Dutch Jews were killed during the Second World War, yet today, hardly anyone knows the

COMMUNICATIE

Nieuwsbrief

8x een nieuwsbrief verstuurd naar 991 nieuwsbriefabonnees.

U kunt zich opgeven via onze website.

Sociale Media

X 7.017 volgers

Bluesky 2.151 volgers

Facebook 2.184 volgers

Instagram 983 volgers

LinkedIn 586 volgers

Threads 358 volgers

Volgers komen voornamelijk uit Nederland, Duitsland, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Polen.

Website

In 2025 bezochten 52.142 unieke bezoekers onze website.

Stichting Sobibor

- Sobibor Herdenking 2025: Een Spiegel naar het Verleden
- Terugblik Herdenking kindertransporten
- Terugblik op de herdenkingreis naar Sobibor – mei 2025
- Heruitgave Elie Cohens indringende studie over Sobibor
- Beeld van Hollander symbool voor de democratische rechtsstaat
- Jaarverslag 2024
- Nieuwe Stolpersteine en nieuwe App
- Agenda

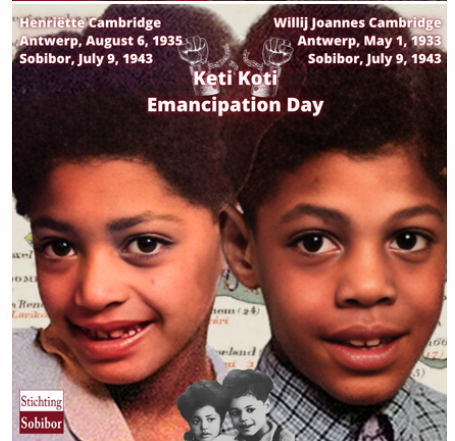
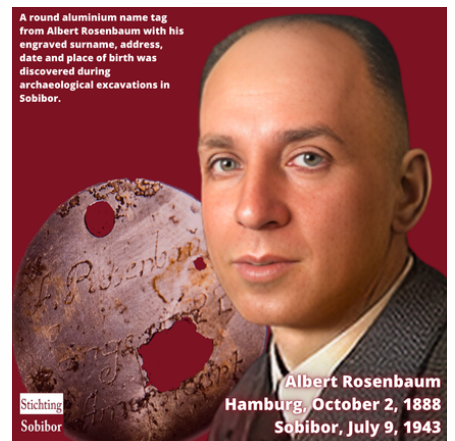
Sobibor Herdenking 2025: Een Spiegel naar het Verleden

Op 1 juni 2025 kwamen we voor de vierde keer samen bij het 'Sobibor- en wat jij' monument bij het Vondelpark in Amsterdam. In een indrukwekkende herdenking, omlijst door muziek, getuigenissen en theater, keken we niet alleen terug — maar ook in de spiegel. Want herdenken is niet alleen herinneren, het is ook erkennen, bevragen en doorgeven.

Garage TDI bracht een aangrijpende voorstelling, gevolgd door het voorlezen van getuigenissen van een slachtoffer, een dader en een omstander. Spreker Jair Stranders gaf woorden aan wat soms nauwelijks te bevatten is. De ceremonie eindigde in stilte, met het leggen van steentjes bij het monument — een klein gebaar met grote betekenis.

Lees de volledige terugblik, inclusief foto's en toespraken op onze website.

FINANCIËN

In totaal is 21.590 Euro aan donaties van individuele donateurs ontvangen.

Donaties van fondsen voor de Herdenkingsreis, Scholierenreis en Verdiepingsreis:

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Stichting
Laméris Foundation

Stichting Door Geven

Verantwoording Bestedingen: Waar gaan uw donaties naartoe?

Dankzij de structurele en eenmalige donaties, legaten en subsidies heeft Stichting Sobibor ook dit jaar haar doelstellingen kunnen realiseren. Wij streven naar maximale impact met een minimale overhead. De binnengekomen middelen zijn grofweg in de volgende categorieën besteed:

- **Herdenkingen**
  - Jaarlijkse herdenking: Organisatiekosten (zoals locatiehuur, techniek en sprekers) voor de herdenkingsbijeenkomst(en).
  - Facilitering: Het mogelijk maken dat nabestaanden en betrokkenen op een waardige manier kunnen samenkomen.
- **Educatie & Voorlichting**
  - Podcastprojecten: De productie, vertaling en (internationale) distributie van de series 'De stilte van Sobibor' en 'The Silence of Sobibor'.
  - Digitale ontsluiting: Onderhoud, vernieuwing en beveiliging van de website en de online database, zodat historische bronnen en persoonlijke verhalen publiek toegankelijk blijven.
  - Lesmateriaal en Lezingen: Het ontwikkelen van educatieve middelen voor het onderwijs en het faciliteren van gastsprekers op scholen en bij verenigingen.
  - Onderzoek: (Financiële) ondersteuning bij archiefonderzoek en het controleren van historische feiten voor publicaties.
- **Reizen**
  - Organisatie en logistiek: De voorbereiding, administratie en inhoudelijke coördinatie van de (jaarlijkse) herdenkings-, Verdiepings- en Scholierenreis naar het voormalig vernietigingskamp Sobibor en Lublin in Polen.
  - Inhoudelijke begeleiding: Kosten voor deskundige gidsen, tolken en het samenstellen van specifieke reis- en infoboekjes voor de deelnemers.
- **Bestuurs- en Organisatiekosten (Overhead)**
  - Vrijwillige inzet: Het bestuur en de werkgroepleden verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd, waardoor donaties maximaal aan de projecten ten goede komen.
  - Administratie & Transparantie: Noodzakelijke kosten voor boekhouding, de accountantscontrole en bankkosten om te voldoen aan de transparantie-eisen van de ANBI-status.
  - Communicatie & Relatiebeheer: Kosten voor het maken van het jaarverslag, drukwerk e.d.

Stichting Sobibor is een vrijwilligersorganisatie. Wij kunnen onze activiteiten organiseren met behulp van subsidies en uw giften. Stichting Sobibor organiseert regelmatig activiteiten als lezingen, reizen, tentoonstellingen, publicaties, et cetera. Wij zijn dankbaar voor alle steun, klein of groot, die wij krijgen. Met vreugde zouden wij u daarom als donateur verwelkomen.

Stichting Sobibor geniet sinds 2013 de Culturele ANBI status. Giften aan een Culturele ANBI mag u aftrekken van de belasting. Voor eenmalige giften geldt een drempelinkomen en een maximum voor het aftrekbare bedrag, deze gelden niet voor periodieke giften.

Er zijn verschillende manieren om Stichting Sobibor financieel te steunen:

1. Gewone donatie

We verwelkomen elk bedrag waarmee u ons wilt/kan steunen. Als richtlijn gebruiken we € 25 per jaar. Ook kunt u zich via onze website of een e-mail aanmelden voor onze nieuwsbrief. Zo blijft u op de hoogte van onze activiteiten.

2. Periodieke Gift

Een periodieke gift is een jaarlijkse gift voor een periode van minimaal 5 jaar en is financieel zeer aantrekkelijk. Uw volledige gift mag u voor de belastingaangifte met 25% verhogen en aftrekken van uw belastingaangifte, er is geen drempel zoals bij een normale donatie. In het verleden moest een periodieke gift via de notaris afgehandeld worden, nu kan dit direct met de desbetreffende stichting. Download de overeenkomst 'Periodieke gift in geld' op de website van de belastingdienst of neem contact met ons op via: info@sobibor.org.

3. Legaat

Wanneer u ons met een legaat wilt steunen kunt u ons opnemen in uw testament. Over dit bedrag hoeven dan geen successierechten betaald te worden, waardoor het te schenken bedrag voor 100% aan de stichting toekomt.

Rekeningnummer / bank account details:

Stichting Sobibor

IBAN: NL03INGB0003302525

BIC: INGBNL2A

Via onze website of onze Facebookpagina kunt u ook met PayPal betalen, zie: www.sobibor.org/nl/word-donateur

Stichting Sobibor

HERINNEREN DOOR INFORMATIE EN EDUCATIE

WWW.SOBIBOR.ORG